

ОПТИМІЗАЦІЯ АЛГОРИТМУ ОПИТУВАННЯ ДАВАЧІВ НАВІГАЦІЙНОЇ СИСТЕМИ МОБІЛЬНОГО РОБОТОТЕХНІЧНОГО КОМПЛЕКСУ В АНАЛОГОВОМУ ІНТЕРФЕЙСІ

Рудик А. В., к.т.н., доцент
Національний авіаційний університет,
м. Київ

Вступ. В системі керування мобільного робототехнічного комплексу (МРТК) один давач може брати участь у формуванні керуючої дії для декількох виконавчих пристроїв, а сигнал, що подається на виконавчий пристрій, може залежати від сигналів декількох давачів. Така структура побудови системи керування МРТК не дозволяє використовувати традиційні способи визначення потрібних частот дискретизації [1, 2]. Крім того, програми вводу-виводу сигналів в системі керування через інтерфейсну шину також накладають свої додаткові вимоги на значення частот дискретизації. Тому значення частоти дискретизації аналогових сигналів давачів та виконавчих пристроїв в системах керування МРТК мають вибиратися з обов'язковим врахуванням структури системи.

Метою статті є оптимізація алгоритму знаходження підсумкової частоти дискретизації сигналів n давачів МРТК, які формують сигнал керування для m виконавчих пристроїв.

Аналоговий інтерфейс системи керування вводить інформацію від n давачів. Сигнал кожного давача в загальному випадку має власну частоту дискретизації $f_{дi}$, $i = 1, 2, \dots, n$, яка визначається частотними властивостями давача, допустимою похибкою дискретизації-відновлення та порядком відновлюючого полінома [3], при цьому можна виділити давачі з $f_{дiH.min}$ та $f_{дiH.max}$. Набір з n давачів характеризується мінімальною сумарною частотою дискретизації

$$f_{\Sigma Д} = \sum_{i=1}^n f_{дiH} \quad (1)$$

Сумарна частота дискретизації (1) фактично є тактовою частотою роботи аналогового інтерфейсу та визначає потрібну мінімальну швидкість вводу інформації в цифровій системі контролю та керування [3]. Циклом опитування давачів є часовий інтервал $T_{Ц}$, протягом якого будуть прийняті цифрові сигнали від усіх давачів. Тривалість циклу опитування визначається частотою опитування сигналу давача з мінімальною частотою $f_{дiH.min}$, при цьому під час циклу опитування цей давач буде опитаний тільки один раз, тобто

$$T_{Ц} = \frac{1}{f_{дiH.min}} \quad (2)$$

Якщо частоти дискретизації всіх давачів однакові, тобто

$$f_{дiH.min} = f_{дiH.max} \quad (3)$$

то алгоритм вводу інформації є циклічним. Якщо умова (3) не виконується, то алгоритм вводу інформації є програмним, при якому кількість тактів опитування в циклі l_{Σ} може значно перевищувати кількість давачів n :

$$l_{\Sigma} = \frac{f_{\Sigma Д}}{f_{дiH.min}} = \frac{1}{T_{\Sigma Д} f_{дiH.min}} = \frac{T_{Ц}}{T_{\Sigma Д}} \quad (4)$$

Особливістю програмного опитування є те, що окремі давачі в циклі опитуються декілька разів, при цьому кількість опитувань i -го давача в циклі

$$l_i = \frac{f_{ДН}}{f_{ДН.\min}}. \quad (5)$$

При цьому необхідно виконати умову рівності l_i інтервалів опитування давачів у циклі, а

$$l_{\Sigma} = \sum_{i=1}^n l_i. \quad (6)$$

При використанні програмного опитування можливим є додаткове збільшення потрібної частоти вводу інформації в цифрову систему контролю та керування, що пов'язано з двома процесами [4]:

- приведенням кількості опитувань в циклі до цілих чисел ($f_{\Sigma Д1}$);
- розміщенням програми опитування всередині циклу ($f_{\Sigma Д2}$).

Реально кількість опитувань одного давача може бути тільки цілим числом. Якщо позначити це число l_{i1} , то співвідношення (5) можна записати так:

$$l_{i1} = \left[\frac{f_{ДН}}{f_{ДН.\min}} \right], \quad (7)$$

де оператор $[\ ]$ означає, що береться найближче більше ціле число.

Кількість тактів опитування в циклі $l_{\Sigma 1}$ (на відміну від l_{Σ} з (6)):

$$l_{\Sigma 1} = \sum_{i=1}^n l_{i1}. \quad (8)$$

Це приводить до того, що частота роботи аналогового інтерфейсу для опитування n давачів $f_{\Sigma Д}$ збільшиться у порівнянні з співвідношенням (1) до значення $f_{\Sigma Д1}$:

$$f_{\Sigma Д1} = f_{ДН.\min} \cdot \sum_{i=1}^n l_{i1}. \quad (9)$$

З співвідношень (7) та (9) можна отримати обмеження значення можливого збільшення частоти опитування давачів в аналоговому інтерфейсі:

$$f_{\Sigma Д1} = f_{\Sigma Д} + n \cdot f_{ДН.\min}. \quad (10)$$

Імпульси опитування кожного давача в циклі мають бути розташовані через однакову кількість тактів, що можна записати як

$$\frac{l_{\Sigma 1}}{l_{i1}} = q_i, \quad \text{де } q_i = 1, 2, 3, 4, \dots \quad (11)$$

Якщо умова (11) не виконується, то окремі інтервали опитування всередині циклу необхідно коригувати, що відбувається при збільшенні $f_{\Sigma Д2}$. Проблема створення оптимальної програми опитування давачів в аналоговому інтерфейсі полягає в розв'язанні комбінаторної задачі повного перебору усіх можливих варіантів. Однак навіть для невеликої кількості давачів такий підхід є непридатним через велике обчислювальне навантаження та складне логічне описання задачі.

Результати проведених досліджень показали, що спеціальне завищення

значення частоти $f_{дН.min}$ дозволяє оптимізувати значення потрібної частоти вводу інформації аналогового інтерфейсу після процедури приведення кількості опитувань в циклі до цілих чисел, наближаючи її до $f_{\Sigma Д}$. При реалізації такого алгоритму необхідно збільшувати значення $f_{дН.min}$ з деяким визначеним кроком, однак штучне завищення $f_{дН.min}$ суттєво змінює величину відношення $\frac{f_{\Sigma Д1}}{f_{\Sigma Д}}$. В таблиці 1 наведений приклад розрахунку частоти дискретизації $f_{\Sigma Д1}$

для навігаційної системи МРТК з сімома давачами (по три акселерометри та гіроскопи за відповідними осями, а також висотомір) при різних значеннях $f_{дН.min}$ [5]. Для розрахунків вважаємо, що частоти дискретизації давачів мають такі значення: $f_{д1Н} = 15 \text{ Гц}$; $f_{д2Н} = 25 \text{ Гц}$; $f_{д3Н} = 27 \text{ Гц}$; $f_{д4Н} = 31 \text{ Гц}$; $f_{д5Н} = 35 \text{ Гц}$; $f_{д6Н} = 40 \text{ Гц}$; $f_{д7Н} = 60 \text{ Гц}$.

Таблиця 1 – Результати розрахунку тактової частоти роботи інтерфейсу як функції мінімальної частоти дискретизації давачів

№	$f_{min}, \text{ Гц}$	$\left\lceil \frac{15}{f_{min}} \right\rceil$	$\left\lceil \frac{25}{f_{min}} \right\rceil$	$\left\lceil \frac{27}{f_{min}} \right\rceil$	$\left\lceil \frac{31}{f_{min}} \right\rceil$	$\left\lceil \frac{35}{f_{min}} \right\rceil$	$\left\lceil \frac{40}{f_{min}} \right\rceil$	$\left\lceil \frac{60}{f_{min}} \right\rceil$	$f_{\Sigma Д}, \text{ Гц}$	$f_{\Sigma Д1}, \text{ Гц}$	$\frac{f_{\Sigma Д1}}{f_{\Sigma Д}}$	l_{Σ}
1	15	1	2	2	3	3	3	4	233	270	1,159	18
2	15,5	1	2	2	2	3	3	4	233	263,5	1,131	17
3	16	1	2	2	2	3	3	4	233	272	1,167	17
4	16,5	1	2	2	2	3	3	4	233	280,5	1,204	17
5	17	1	2	2	2	3	3	4	233	289	1,24	17
6	18	1	2	2	2	2	3	4	233	288	1,236	16
7	19	1	2	2	2	2	3	4	233	304	1,305	16
8	20	1	2	2	2	2	2	3	233	280	1,202	14
9	30	1	1	1	2	2	2	2	233	330	1,416	11
10	60	1	1	1	1	1	1	1	233	420	1,806	7

На графіку рис. 1 показана залежність $\frac{f_{\Sigma Д1}}{f_{\Sigma Д}}$ від f_{min} , на якій можна виділити мінімум відношення $\frac{f_{\Sigma Д1}}{f_{\Sigma Д}}$. Оптимальні значення отримують при виборі мінімальної частоти за умови

$$f_{min} = 0,5 \cdot f_{дН} \text{ при } i > 1. \tag{12}$$

Параметри аналогового інтерфейсу, які відповідають цим мінімумам, вважають потенційно близькими до оптимальних. В таблиці 1 ці варіанти f_{min} виділені жирним шрифтом. Для прийняття рішення про оптимальний варіант необхідно додатково розв'язати задачу складання програми опитування для виділених варіантів.

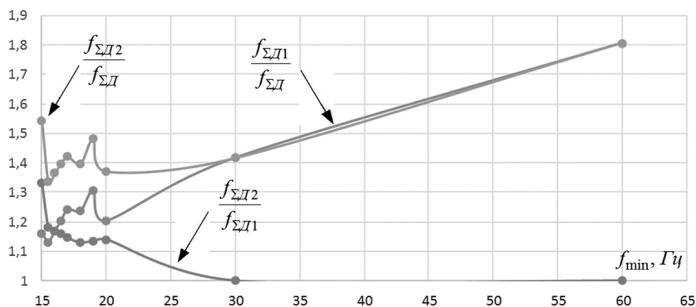

Рисунок 1 – Залежність тактових частот інтерфейсу від значення мінімальної частоти дискретизації давачів

Процедура розміщення програми опитування всередині циклу приводить до збільшення частоти роботи аналогового інтерфейсу до $f_{\Sigma D2}$ тому, що:

- відношення $\frac{l_{\Sigma 1}}{l_i} = q_i$ не є цілим числом;

- при розміщенні необхідно імпульс опитування в програмі опитування зміщувати з оптимального місця тому, що воно зайняте імпульсом іншого давача, який розподілявся раніше.

Для останнього варіанту №10 коефіцієнти $\frac{f_{\Sigma D2}}{f_{\Sigma D1}}$ та $\frac{f_{\Sigma D2}}{f_{\Sigma D}}$ можна отримати автоматично, тому що при циклічному опитуванні, якому відповідає такий варіант, програма опитування розподіляється в циклі без втрат, тобто $\frac{f_{\Sigma D2}}{f_{\Sigma D1}} = 1$.

Розв’язок задачі розміщення програми опитування для варіантів №1 при $l_{\Sigma} = 18$, №2 при $l_{\Sigma} = 17$, №6 при $l_{\Sigma} = 16$ та №8 при $l_{\Sigma} = 14$ представлений на рис. 2, а результати розміщення для цих варіантів – в таблиці 2.

З таблиці 2 виходить, що варіант № 1 для задачі розміщення потребує збільшення частоти опитування в 1.33 рази, варіант № 2 – в 1.18 рази, варіант № 6 – в 1.13 рази, а варіант № 8 – в 1.14 рази.

Для варіантів № 9 і № 10 програма опитування розміщується без втрат, тобто $\frac{f_{\Sigma D2}}{f_{\Sigma D1}} = 1$. Отримана в результаті розв’язання задачі розміщення програм всередині циклу інформація занесена в таблицю 3, де наведено виділені варіанти.

На графіку (рис. 1) наведені загальні результати формування програми опитування. Як видно з підсумкової залежності $\frac{f_{\Sigma D2}}{f_{\Sigma D1}} = F(f_{min})$, наявним є мінімум функції. Варіанти формування програми опитування, що знаходяться в зоні цього мінімуму, будуть близькими до оптимальної.

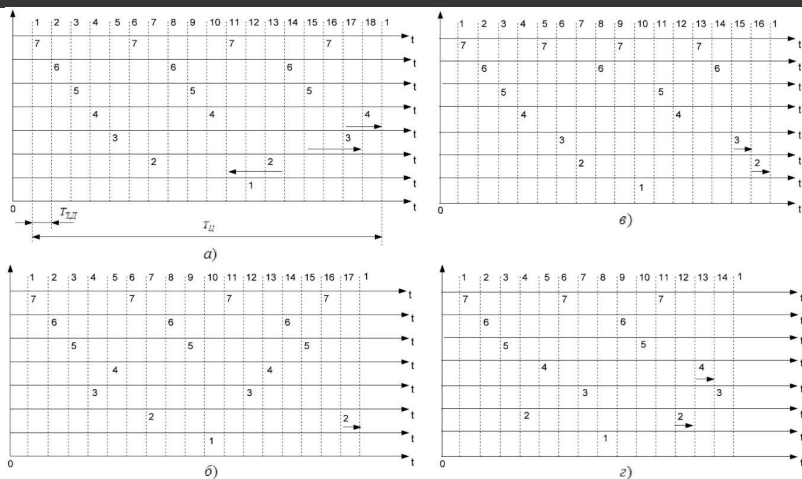

Рисунок 2 – Розміщення імпульсів опитування для різних варіантів:
 а) – варіант № 1; б) – варіант № 2; в) – варіант № 6; г) – варіант № 8

Таблиця 2 – Результати розміщення для різних варіантів розв’язання задачі опитування

№ давача	Потрібний інтервал опитування давача в тактах $\frac{l_{\Sigma 1}}{l_i} = q_i$ для відповідного варіанту				Максимальний інтервал опитування давача в тактах $q_{i, \max}$ для відповідного варіанту				Необхідне збільшення сумарної частоти інтерфейсу в результаті розв’язання задачі розміщення $\frac{f_{\Sigma D 2}}{f_{\Sigma D 1}} = \frac{q_{i, \max}}{q_i}$			
	№1	№2	№6	№8	№1	№2	№6	№8	№1	№2	№6	№8
7	4,5	4,25	4	4,67	5	5	4	5	1,11	1,18	1	1,07
6	6	5,67	5,33	7	6	6	6	7	1	1,06	1,13	1
5	6	5,67	8	7	6	6	8	7	1	1,06	1	1
4	6	8,5	8	7	8	9	8	8	1,33	1,06	1	1,14
3	9	8,5	8	7	12	9	9	7	1,33	1,06	1,125	1
2	9	8,5	8	7	12	10	9	8	1,33	1,18	1,125	1,14
1	18	17	16	14	18	17	16	14	1	1	1	1

З таблиці 3 та графіків рис. 1 можна зробити висновок, що оптимальності варіантів № 2 та № 8 практично рівноцінні. Тому можна рекомендувати вибрати варіант № 8, який має меншу кількість імпульсів опитування (14 імпульсів) та більш наочну програму розміщення імпульсів опитування всередині циклу.

В розглянутому варіанті № 10 при використанні циклічного опитування частота опитування в аналоговому інтерфейсі збільшується у порівнянні з вибраним оптимальним варіантом №8 у $1.806/1.37=1.318$ рази, при цьому розкид

між $f_{\min}$ та $f_{\max}$ невеликий і складає 4 рази. При великих значеннях розкиду між $f_{\min}$ та $f_{\max}$ частота опитування в аналоговому інтерфейсі при використанні циклічного опитування збільшується в рази у порівнянні з оптимальним варіантом.

Таблиця 3 – Підсумкові значення варіантів розміщення програми опитування

№	$f_{\min}$, Гц	$\left\lceil \frac{15}{f_{\min}} \right\rceil$	$\left\lceil \frac{25}{f_{\min}} \right\rceil$	$\left\lceil \frac{27}{f_{\min}} \right\rceil$	$\left\lceil \frac{31}{f_{\min}} \right\rceil$	$\left\lceil \frac{35}{f_{\min}} \right\rceil$	$\left\lceil \frac{40}{f_{\min}} \right\rceil$	$\left\lceil \frac{60}{f_{\min}} \right\rceil$	$\frac{f_{\Sigma D1}}{f_{\Sigma D}}$	I_{Σ}	$\frac{f_{\Sigma D2}}{f_{\Sigma D1}}$	$\frac{f_{\Sigma D2}}{f_{\Sigma D}}$
		1	15	1	2	2	3	3	3	4	1,159	18
2	15,5	1	2	2	2	3	3	4	1,131	17	1,18	1,335
6	18	1	2	2	2	2	3	4	1,236	16	1,13	1,397
8	20	1	2	2	2	2	2	3	1,202	14	1,14	1,37
9	30	1	1	1	2	2	2	2	1,416	11	1	1,416
10	60	1	1	1	1	1	1	1	1,806	7	1	1,806

Висновки. При програмному опитуванні тактова частота роботи аналогового інтерфейсу значно вище частоти дискретизації, необхідної з точки зору частотних властивостей давачів, похибки дискретизації-відновлення та умов відновлення інформації, що обумовлюється такими факторами:

- відношення частот дискретизації давачів до їх мінімальної частоти дискретизації не є цілими числами;
- відношення кількості імпульсів опитування в циклі до кількості імпульсів опитування давачів не є цілими числами;
- при розміщенні програми опитування необхідно зсувати імпульси опитування тому, що поточний такт опитування вже зайнятий іншим давачем.

Штучне завищення мінімальної частоти дискретизації давачів дозволяє отримати оптимальну програму опитування.

Література

1. Баранов Л. А. Квантование по уровню и временная дискретизация в цифровых системах управления. – М.: Энергоатомиздат, 1990. – 304 с.
2. Maheshwari R., Bharadia M., Gupta M. Multirate DSP and its technique to reduce the cost of the analog signal conditional filters // International Journal of Computer Applications. – August 2010. – Vol. 4, № 10. – P. 27 – 34.
3. Самойлов Л.К., Палазиенко А.А., Сарычев В.В., Ткаченко Г.И. Дискретизация сигналов по времени (практика, алгоритмы). Монография. – Таганрог: Издательство ТРТУ, 2000. – 81 с.
4. Самойлов Л.К. Алгоритм оптимизации программы размещения команд опроса датчиков в аналоговом интерфейсе систем управления и контроля // Известия ЮФУ. Технические науки. – 2013. – № 2 (139). – С. 162 – 168.
5. Рудик А.В. Використання медіанної та діагностичної фільтрацій в мобільних робототехнічних комплексах для попередньої обробки сигналів // Збірник наукових праць Одеської державної академії технічного регулювання та якості. – 2016. – № 1 (8). – С. 73 – 78.